TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı :20735
Tarih :21.10.2026

10/4919

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Diyarbakırlı müzikolog Veysi Varlı'nın Rûdaw'a yaptığı açıklamada, Kürt müziği üzerine yürüttüğü araştırmalarda incelediği 28 bin eserden 4 bin 971'inin Türkçeleştirilerek kaynak belirtilmeden yayımlandığını tespit ettiğini belirtmesi; Kürt müziğinin tarihsel kökenlerinin, kültürel mirasın korunmasının ve eser sahiplerinin haklarının iadesinin kapsamlı biçimde araştırılmasını gerekli kılmaktadır. Kürtçe eserlerin melodilerinin farklı sözlerle yeniden kaydedilmesi, eserlerin farklı kültürel aidiyetlerle tanıtılması ve kaynak halkın tarihsel katkılarının görünmezleştirilmesi iddialarının; kültürel asimilasyon, kültürel hegemonya, kültürel haklar ve telif ihlalleri bağlamında incelenmesi önem taşımaktadır. Kültürel çoğulculuğun, halkların kolektif hafızasının ve kültürel üretimlerinin eşit biçimde tanınmasının güvence altına alınması; eserlerin özgün kaynaklarının bilimsel yöntemlerle belirlenmesi, kamu arşivlerinin taranması, kaynak bilgilerinin düzeltilmesi, hak sahipliğinin doğrulandığı durumlarda telif ve manevi hakların iadesinin sağlanması ve kültürel mirasın korunmasına yönelik kalıcı mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir. Bu çerçevede, iddiaların bağımsız ve disiplinler arası bir uzmanlıkla araştırılması, doğrulanan hak ihlallerinin giderilmesi, kültürel kaynakların tekleştirici ve dışlayıcı yaklaşımlardan arındırılarak çoğulcu bir anlayışla korunması ve benzer ihlallerin önlenmesine yönelik gerekli idari ve hukuki düzenlemelerin belirlenmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulmasını ve bu hususta Anayasa'nın 98'inci İçtüzüğün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

GEREKÇE

Kürt müziği, yalnızca estetik bir ifade alanı değil; dilin, toplumsal hafızanın, sözlü tarihin, kolektif kimliğin ve kuşaklar arası aktarımın temel taşıyıcılarından biridir. Bu nedenle bir eserin melodisinin, sözlerinin veya köken bilgisinin değiştirilmesi; kaynak halkın veya halkların görünmez kılınmasıyla sonuçlandığında, mesele yalnızca müzik piyasası ya da telif uyuşmazlığı olmaktan çıkar ve kültürel haklar, eşit yurttaşlık, tarihsel adalet ve kamusal hafıza alanlarını ilgilendirir.

Rûdaw'ın 20 Ekim 2026 tarihli haberinde, Diyarbakırlı müzikolog Veysi Varlı'nın 1988'den bu yana yürüttüğü araştırmalarda 28 bin eseri incelediği ve bunların 4.971'inin Türkçeleştirilerek kaynak belirtilmeden yayımlandığını tespit ettiği aktarılmıştır. Varlı, özellikle Kürtçe eserlerin melodilerinin farklı sözlerle yeniden seslendirildiğini; bazı eserlerin başka dillerde de yorumlandığını ve kökenlerinin kayıtlarda belirtilmediğini söylemektedir. Araştırmasında Diyarbakır, Urfa, Antep, Maraş ve Tunceli yörelerine ait eserlerin farklı adlarla kaydedildiğine, bazılarının Kerkük türküsü olarak tanıtıldığına; Celal Güzelses repertuvarındaki kimi eserler ile Hasan Zirek'in eserleri dâhil bazı parçaların Türkçeleştirildiğine dikkat çekmektedir. Varlı, Süryanice, Ermenice, Arapça ve Farsça yorumları da anarak, bir eserin farklı dilde icrası ile kökeninin gizlenmesinin ayrı meseleler olduğunu vurgulamaktadır.

Bu iddialar, öncelikle uzman müzikologlar, arşivciler, dil araştırmacıları, hukukçular ve ilgili kültürel toplulukların temsilcilerinden oluşan bağımsız ve çoğulcu bir kurul tarafından incelenmelidir. Kurul; nota, makam, ritim, ölçü, dans biçimi, söz varyantları, tarihli kayıtlar, plak ve kasetler, radyo arşivleri, derleme defterleri, kişisel koleksiyonlar ve sözlü tanıklıkları karşılaştırmalı biçimde değerlendirmelidir. Bulgular, yöntem ve belirsizlikleriyle birlikte kamuya açık bir envanterde yayımlanmalı; her eser için kaynak, bilinen icracılar, kayıt geçmişi, olası hak sahipleri ve itiraz yolları gösterilmelidir.

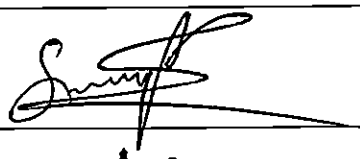
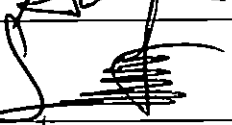
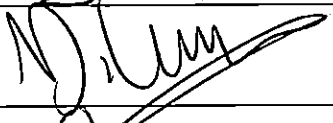
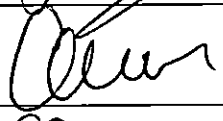
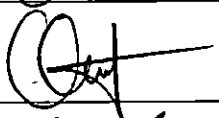
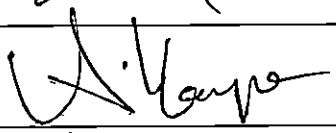
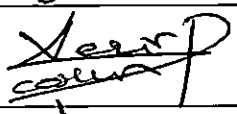
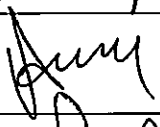
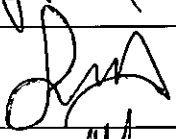
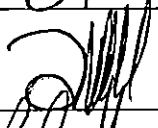
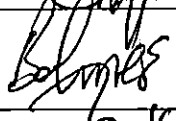
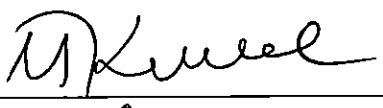
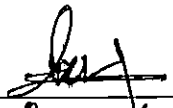
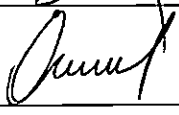
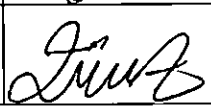
Kültürel hegemonya, bir kültürün üretim ve temsil imkânlarının diğer kültürlerin katkılarını görünmezleştirecek biçimde düzenlenmesiyle güçlenir. Kürtçe eserlerin kaynakları belirtilmeden başka bir dilde kayda geçirilmesi iddiaları, bu tarihsel bağlam içinde araştırılmalıdır; fakat her örneğin özgül kanıtları ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesinde eser sahipliği, icracı hakları, bağlantılı haklar ve kullanım izinleri somut olaya göre incelenmeli; hukuken mümkün hâllerde kayıt bilgilerinin düzeltilmesi, kaynak topluluğun ve derleyicinin belirtilmesi, yanlış atıfların giderilmesi, gelirlerin hak sahiplerine ulaştırılması ve etkili başvuru yolları sağlanmalıdır. Anonim veya ortak miras niteliğindeki eserlerde ise bireysel mülkiyet iddiasıyla topluluğun kültürel katkısı birbirinden ayrılmalıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde arşivlerin korunması ve erişime açılması; Adalet Bakanlığınca hak arama yollarının değerlendirilmesi, Millî Eğitim Bakanlığınca müzik ve kültür eğitiminde çoğulcu, kaynak gösteren bir yaklaşımın geliştirilmesi gereklidir. Amaç, geçmişe ilişkin tartışmayı yeni bir dışlama alanına çevirmek değil; kanıta dayalı araştırma, şeffaf kayıt, adil telif ve eşit kültürel temsil ilkelerini kurumsallaştırmaktır.

Meclis, Veysi Varlı'nın bulgularını ve diğer araştırmaları bağımsız incelemeye tabi tutmalı; sonuçları doğrultusunda gerekli idari, hukuki ve kültürel adımların atılmasını sağlamalıdır. Kürt müziğinin tarihsel katkılarının doğru biçimde tanınması, kaynakların iadesi ve kültürel asimilasyon uygulamalarının son bulması, demokratik toplumun kültürel çoğulculuğunun yükümlülüğüdür.

Kültürel haklara ilişkin uluslararası ilkeler de halkların kendi kültürel miraslarını yaşatma, aktarma ve görünür kılma imkânlarının korunmasını esas alır. Bu çerçevede devletin görevi, bir kültürel anlatıyı diğerine üstün kılmak değil; araştırma özgürlüğünü, eşit erişimi ve ayrımcılıktan korunmayı güvence altına almaktır. Kamu destekli yayınlarda ve arşiv kataloglarında kaynak bilgisinin bulunması, dijitalleştirilen kayıtların açıklayıcı üst veriyle sunulması ve farklı dillerdeki varyantların karşılaştırılabilmesi önemlidir. Araştırmaya konu eserlerin sahipliği belirlenemediğinde de bu belirsizlik açıkça kaydedilmeli; eserler gelişigüzel biçimde tek bir ulusal kimliğe mal edilmemelidir. İlgili sanatçıların ve halkın veya halkların haklarının korunması, kültürel mirasın iadesi ve doğrulanan ihlallerin giderilmesi amacıyla Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

1	SÜMEYYE BOZ ÇAKI	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	